

Hadiyth Ya 11
Daraja Za Iymaan Ni Sabini Na Kitu; Ya Juu Ni Tawhiyd, Na Ya Chini Kabisa
Ni Kuondosha Taka Njiani

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((الْإِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ)) أَوْ ((بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيْمَانِ)) متفق عليه.

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((*lymaan ni sabiini na kitu*¹)) au alisema ((*Tanzu sitiini na kitu. Ilio bora kabisa ni kauli ya 'Laa ilaaha illa-Allaah', na ya chini kabisa ni kuondosha taka njiani. Na kuona hayaa ni utanzu katika tanzu za lymaan*)).²

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Waumini wanatofautiana katika daraja za lymaan zao.
2. Umuhimu na fadhila ya tawhiyd (kumpwekesha Allaah سبحانه وتعالى) ambayo ni asili ya lymaan [Al-An'aam 6: 102, Al-Baqarah 2: 163, Twaahaa 20: 14, Al-Qaswas 28: 88, Ghaafir 41: 65].

﴿وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾

((Wala usiombe pamoja na Allaah mungu mwengine, hapana ilaah [mungu apasaye kuabudiwa kwa haki] isipokuwa Yeye [Pekee], kila kitu kitaangamia ila Wajihi Wake [Yeye Allaah], hukmu [ya mambo yote] iko Kwake, na Kwake mtarejezwa [nyote]))).³

3. lymaan na vitendo vinakwenda sambamba, ni vitu viwili ambavyo haviwezi kutengana.

¹ "Bidhw'" ni idadi baina ya tatu na tisa.

² Al-Bukhaariy na Muslim.

³ Al-Qaswasw (28: 88).

4. Kuona hayaa ni katika Sifa za Waumini. Haya inahusiana na tabia njema kwa sababu inamzuia mtu kutenda maasi yote na inamweka kwenye hali ya utiifu wakati wote. [Rejea Hadiyih namba 69].
5. Kuwa na hayaa ni dalili ya ukweli wa Iymaan ya Muislamu.
6. Asidharau Muumin kutenda jambo jema lolote hata dogo mno vipi kama kuondosha taka njiani. [Al-Ambiyaa 21: 47, Al-Zalzalah 99: 7].
7. Kukosekana haya ni kukosekana Iymaan, hivyo kunamfanya mja afanye lolote atakalo. Imepokewa kwa Abu Mas'ud 'Uqbah bin 'Amr al-Answaar al-Badriy (رضي الله عنه) amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: **((Hakika katika maneno yaliyopatikana na watu kutokana na Mitume ni: Usipokuwa na hayaa, basi fanya utakalo)).⁴**

⁴ Al-Bukhaariy.

Hadiyih Ya 12

Kufanya 'Ibaadah Kwa Wastani Ili Kuweza Kuidumisha

عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) أَنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله وسلم) دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ: ((مَنْ هَذِهِ؟)) قَالَتْ: هَذِهِ فُلَانَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا. قَالَ: ((مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تَطِيقُونَ، فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا، وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa 'Aaishah (رضي الله عنها) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) aliingia kwake akamkuta mwanamke mmoja. Akauliza: ((**Nani huyu?**)) Akasema: Huyu ni fulani. Na akamuelezea kuhusu wingi wa **Swalaah zake**. Akasema: ((**Acha! fanyeni yale muwezayo! Kwani Wa-Allaahi, Allaah Hachoki [kulipa thawabu] mpaka mchoke wenyewe. Na 'Ibaadah Aipendayo zaidi ni ile inayodumishwa na mtendaji**)).⁵

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Uislamu haupendekezi wingi wa 'Ibaadah wa kupita kiasi kwa khofu ya kuchoshwa nayo mtu akaiachilia mbali au kujikalifisha nayo. [Twaahaa 20: 1-2]

﴿ طه ﴾ مَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿١﴾

((Twaahaa)) ((Hatujakuteremshia Qur-aan ili upate mashaka))⁶

2. Ikiwa Allaah (سبحانه وتعالى) Hamkalifishi mtu, vipi mtu ajikalifishe nafsi yake? ((**Allaah Haikalifishi nafsi ila kwa wasaa [kadiri] iwezavyo**))⁷ ((**Nafsi isijikalifishe ila kwa wasaa wake**)).⁸
3. Inapendekezwa kufanya wastani katika kufanya 'Ibaadah ili mtu aweze kutimiza haki ya kila kitu. [Hadiyih: ((**Na hakika Mola wako Ana haki juu yako, na hakika mwili wako una haki juu yako, na hakika ahli wako ana haki juu yako...basi kipe kila kitu haki yake...**)).⁹

⁵ Al-Bukhaariy na Muslim.

⁶ Twaahaa (20: 1-2).

⁷ Al-Baqarah (2: 286).

⁸ Al-Baqarah (2: 233).

⁹ Al-Bukhaariy na Muslim.

4. 'Amali yenye thawabu zaidi ni ile inayodumishwa japokuwa ni kidogo.
5. Kufanya 'Ibaadah kwa wastani kunapelekea zaidi kwenye utiifu wa 'Ibaadah, umakini, ikhlaasw na kukubaliwa na Allaah (سبحانه وتعالى).
6. Kidogo kinachoendelea kinazidi kingi kinachokatika.
7. Kuagiziwa hivyo ni kuwa 'Ibaadah ni nyingi na uwezo wa mja una mipaka. Kwa hiyo, mja ajiweke katika mipaka hiyo ambayo itamuwezesha yeye kufanya mengi.

Hadiyth Ya 13

Atakayepitiwa Na Usingizi Bila Ya Kusoma Nyiradi Zake Alipize Kabla Ya Adhuhuri

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رضي الله عنه) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa 'Umar bin Al-Khattwaab (رضي الله عنه) amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Atakayelala na kupitiwa na hizbu yake [nyiradi zake] au chochote kutoka humo kisha akaisoma baina ya Swalaah ya Alfajiri na Swalaah ya Adhuhuri, ataandikiwa kama kwamba ameisoma usiku**)).¹⁰

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Umuhimu wa Muislamu kuhifadhi na kuendeleza nyiradi zake kila siku.
2. Anayepitwa na nyiradi zake, akimbilie kuzisoma nyakati zilotajwa katika Hadiyth ili apate fadhila zake kamilifu [Al-Furqaan 25: 62].

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا﴾

((**Naye Ndiye Aliyefanya usiku na mchana ufuatane kwa [nafuu ya yule] anayetaka kukumbuka au anayetaka kushukuru [akatanabahi kwa kuja na kuondoka hiyo mchana na usiku]**)).¹¹

3. Rahma ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwa waja Wake kuwalipa thawabu wakati wanaposhindwa kupata wasaa au wanapokalifika na jambo kama ugonjwa n.k. [Al-Baqarah 2: 286] [Hadiyth: Imepokelewa kutoka kwa Anas (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Allaah Akimjaribu mja Muislamu kwa kumpa mtihani katika mwili wake, Humwambia Malaika: 'Mwandikie 'amali zake njema alizokuwa akizitenda'. Akimpa**

¹⁰ Muslim.

¹¹ Al-Furqaan (26: 62).

***shifaa* [Akimponyesha] *Humwosha na kumtoharisha, na Akichukua roho yake, Humghufuria na Akamrehemu*)).¹²**

4. Asiitegemee mtu Hadiyth hii kwa kutokujihimiza kuamka usiku kufanya 'Ibaadah, bali ajitahidi kila njia kujiwezesha kuamka kupata fadhila za Tahajjud pia (Kuamka usiku kwa ajili ya kuswali). [As-Sajdah 32: 16-17, Al-Israa 17: 79, Adh-Dhaariyat 51: 15-18, Al-Muzzammil 73: 2-8].
5. Kuna fadhila tukufu za nyiradi na 'amali za usiku, hivyo inatakiwa mja ajipinde katika kuzitekeleza.
6. Kuchuma fadhila za nyakati baina ya Alfajiri na Adhuhuri kwa kuleta nyiradi alizokosa mja yeyote yule.

¹² Ahmad katika Musnad na amesema Al-Albaaniy: Hasan Swahiyh.

Hadiyth Ya 14
Kuzishikilia Sunnah Kwa Magego Ili Kubakia Imara Na Kujiipusha Na Ikhtilaaf


عن أبي نجيح العرياض بن سارية (رضي الله عنه) قال: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم) مَوْعِظَةً بَلِيغَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةٌ مُودَّعٍ فَأَوْصِنَا. فَقَالَ: ((أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَأَنَّ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسِيرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)) رواه أبو داود والترمذي وقال حديث حسن صحيح

(رضي الله عنه) Imepokelewa kutoka kwa Abu Najiyh Al-'Irbaadhw bin Saariyah (صلى الله عليه وآله وسلم) alitupa mawaidha mazito (yenye maana kubwa), nyoyo zikaogopa na macho yakabubujikwa machozi. Tukasema: Ee Mjumbe wa Allaah! Yanaonekana kama kwamba mawaidha ya kutuaga, basi tuusie. Akasema: **((Nakuusieni kuwa na taqwa ya Allaah na kusikiliza na kutii japokuwa mtaongozwa na mtumwa Mhabashi. Hakika atakayeishi umri mrefu miongoni mwenu ataona ikhtilaaf nyingi. Kwa hiyo, shikamaneni na mwenendo wangu na mwenendo wa Makhaliifa waongofo, yashikilieni kwa magego [mambo yao]. Na tahadharini na mambo yenye kuzushwa, kwani kila uzushi ni upotovu))**.¹³

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Wajibu wa kumcha Allaah (سبحانه وتعالى) kwa kufuata maamrishi na makatazo Yake. [Al-Anfaal 8: 46, Al-Ahzaab 33: 70, At-Tawbah 9: 119, An-Nuwr 24: 54, Muhammad 47: 33]. Na jambo hilo limepatiwa kipaumbele kwa kutajwa mwanzo kwa kuwa umuhimu wake ni mkubwa sana.
2. Wajibu wa kumtii kiongozi anayeongoza kwa kufuata Shari'ah japokuwa ni mtu anayeonekana kuwa duni mbele yenu, na inapotokea ikhtilaaf, arudie mtu katika Qur-aan na Sunnah.

¹³ Abu Daawuud, At-Tirmidhiy, na amesema: Hadiyth Hasan Swahiyh.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ ۖ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ 

((Enyi mlioamini! Mtiini Allaah na mtiini Mtume na wenye mamlaka juu yenu, walio katika nyie [Waislamu wenzenu]. Na kama mkikhitilafiana juu ya jambo lolote, basi lirudisheni kwa Allaah na Mtume, ikiwa mnamwamini Allaah na Siku ya mwisho. Hiyo ndio kheri, nayo ina matokeo bora kabisa)).¹⁴

3. Hadiyth hii ni miongoni mwa miujiza ya Mtume (صلی الله علیه وآله وسلم) kubashiria yatakayotokea, kwani zimeshadhihirika ikhtilaaf nyingi baina ya Waislamu.
4. Kufuata amri za Mtume (صلی الله علیه وآله وسلم) ni dalili ya mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى) na tahadharisho la kumkhalifu [Aal-'Imraan 3: 31, An-Nuwr 24: 63].
5. Umuhimu wa kufuata Sunnah za Mtume (صلی الله علیه وآله وسلم) na kuzishikilia bila ya kutoka nje ya mipaka na njia iliyonyooka ikapeleka kufarikiana Waislamu na kujitokeza makundi makundi. [Al-An'aam 6: 153].
6. Kufuata Sunnah za Makhalifa Waongofu na kuamini kauli ya Mtume (صلی الله علیه وآله وسلم) kuhusu Sunnah zao khaswa pale inapokuwa ni jambo walilolitenda wao bila ya kutendwa na Mtume (صلی الله علیه وآله وسلم).
7. Kujiepusha kabisa na Bid'ah (Uzushi), kwani hatari yake ni upotofu na motoni. [Hadiyth: **((Na kila upotofu unapeleka motoni))**].¹⁵
8. Vitendo vya bid'ah havina thamani wala havitapokelewa. [Rejea Hadiyth namba 15].

¹⁴ An-Nisaa (4: 59).

¹⁵ Muslim.

9. Kuonyesha usawa ulioletwa na Uislamu baina ya waja bila kujali tofauti ya ukoo, kabila, utaifa na mwengineo. Ndio tukaamrisha kumfuata kiongozi mchaji Allaah hata kama ni mtumwa.
10. Utiifu kwa Amiri ni wajibu, maadamu hajakuamrisha jambo la kumuasi Allaah (سبحانه وتعالى) na Mtume Wake (صلى الله عليه وآله وسلم).
11. Fadhila za Maswahaba wa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) waliopata hadhi ya kuwa Makhalfah baada ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم).

Hadiyth Ya 15 Kitendo Cha Bid'ah Hakipokelewi

عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa 'Aaishah (رضي الله عنها) amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Mwenye kuzua katika hili jambo [Dini] letu lisilokuwemo humo, litakataliwa**)).¹⁶

Mafunzo Na Hidaaya

1. Hadiyth hii ni asili ya Dini na nguzo kati ya nguzo kama alivyosema Imaam An-Nawawiy (رحمه الله). Hivyo basi, kuna umuhimu mkubwa wa kumtii Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم), kwani hivyo ni kumtii Allaah (سبحانه وتعالى). [An-Nisaa 4: 80].
2. Dini ya Kiislamu ni Dini ya kufuata maamrishi na si ya kuongeza mambo na kuzusha. [Al-Hashr 59: 7].

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

((Na anachokupeni Mtume basi pokeeni, na anachokukatazeni jiepusheni nacho. Na mcheni Allaah, kwa yakini Allaah ni Mkali wa kuadhibu)).¹⁷

3. Jambo lolote linalotendwa kama ni 'Ibaadah ya kujikurubisha kwa Allaah (سبحانه وتعالى) ambalo halimo katika Qur-aan na Sunnah ni bid'ah (uzushi) litakataliwa, na mzushi au mtendaji uzushi hatopata thawabu yoyote, hata ikiwa kwa niyyah safi, na itakuwa ni kupoteza juhudi zake na mali yake kwa jambo lisilo na thamani mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى). [Al-Furqaan 25: 23, Al-Kahf 18: 103-104].

¹⁶ Al-Bukhaariy na Muslim.

¹⁷ Al-Hashr (59: 7).

4. Dini ya Kiislamu hairuhusu bid'ah yoyote bali inatilia nguvu kushikamana na Qur-aan na Sunnah, na hiyo ndio njia iliyonyooka ipasayo kufuatwa: [Yuwsuf 12: 108, Al-An'aam 6: 153].
5. Hili ni onyo kwa Muislamu kutozua jambo lolote katika Dini kwani tayari Dini imekamilika [Al-Maa'idah 5: 2].

Hadiyth Ya 16

Athari ya Kuelekeza Kwenye Uongofu Na Upotofu

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Atakayelingania katika uongofu, atapata ujira mfano wa aliyemfuata, bila ya kupunguziwa chochote katika ujira wao. Na atakayelingania katika upotofu, atapata dhambi mfano wa dhambi za waliomfuata bila ya kupunguziwa chochote katika dhambi zake**)).¹⁸

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Fadhila za mlinganiyaji ni nyingi mno kwa kufuatwa anayoyalingania, na thawabu zake zinazidi hata baada ya kufariki kwake kwa kila atakayefuata. [Rejea Hadiyth namba 54, 78].
2. Ulinganiyaji Dini ni katika mema yatakayoendelea baada ya kufariki kwake. ((**Na mema yenye kudumu ni bora katika malipo mbele ya Mola wako na yana mwisho mwema**)).¹⁹
3. Fadhila za elimu na da'wah, nazo hazipatikani ila kwa kuwa na elimu ya Dini, na si kwa kufuata watu au matamano. [Yuwsuf: 12: 108].
4. Umuhimu wa kujifunza elimu sahihi, la sivyo kuna hatari nyingine, nayo ni kujitayarishia makazi ya motoni. [Rejea Hadiyth namba 77].
5. Mlinganiyaji mema au maovu na mtendaji wake, watapata malipo sawasawa, mazuri au mabaya.

¹⁸ Muslim.

¹⁹ Al-Kahf (18: 46) Maryam (19: 76).

6. Mlinganiyaji atahadhari anayoyalingania, kwani akilinganiya maovu ataacha athari nyuma yake na atabeba dhambi zake na kila atakayemfuata. [Yaasiyn: 36: 12]. Na pia:

﴿لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ أَلَا

سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٢٥﴾

(([Wanapoteza watu hivi] Ili wabebe mizigo [ya madhambi] yao kamili Siku ya Qiyaamah, na [pia] sehemu ya mizigo ya wale wanaowapoteza bila ya kuwa na elimu [hao wanaowapoteza]. Sikilizeni! Ni mibaya mno hiyo [mizigo] wanayoibeba)).²⁰

7. Muislamu atahadhari kufuata mafunzo ya ubatili na ajiepushe na wabatilifu wanaopotosha watu katika Dini.
8. Mitume walipowalinganiya watu wao wasimshirikishe Allaah (سبحانه) jibu la wengi wao lilikuwa kwamba wamewafuata mababa zao. Na hali imekuwa ni hivihivi kwa walio wakaidi katika kufuata uzushi. [Al-Baqarah 2: 170, Al-Maaidah 5: 104, As-Swaaffaat 37: 69-70, Az-Zukhruf 43: 22-23].

²⁰ An-Nahl (16: 25).

Hadiyth Ya 17

Kuondosha Munkari Kwa Mkono Au Ulimi Au Kuchukia Moyoni

عن أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Sa'iyd Al-Khudriyy (رضي الله عنه) amesema: Nilimsikia Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) anasema: ((**Atakayeona munkari [uovu] basi aubadilishe kwa mkono wake, na asipoweza basi kwa ulimi wake, na asipoweza basi kwa moyo wake [achukizwe] na huo ni udhaifu wa Imaan**)).²¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Wajibu wa Muislamu kuamrisha mema na kukataza munkari kwa hali yoyote ile. [Aal-'Imraan 3: 110, At-Tawbah 9: 71, 112, Al-Hajj 22: 41].

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ﴾

((**Na wawepo katika nyinyi watu wanaolinganiya kheri [Uislamu, wema] na wanaoamrisha ma'aruw [Uislamu] na wakakataza munkari [maovu]. Na hao ndio watakaofaulu**)).²²

2. Kuamrisha mema na kukataza munkari ni jukumu la kila Muislamu na jamii, kwani ni fardhi kifaayah (ya kutosheleza). Walilaaniwa Ahlul-Kitaab wasiotimiza amri hii. [Al-Maaidah 5: 78-79].
3. Imesemwa na Ma'ulamaa kuwa Hadiyth hii ni thuluthi ya Dini. Na imesemwa pia kuwa Uislamu wote umo humo, kwani vitendo katika Shari'ah ama ni vyema vinavyowajibika kutendwa au munkari vinavyowajibika kujiepusha navyo.

²¹ Muslim.

²² Aal-'Imraan (3: 104).

4. Muislamu hatakiwi kuchangia katika maovu, bali kusaidia katika mema na uchaji Allaah. [Al-Maaidah 5: 2].
5. Waislamu wako tofauti katika uwezo wa kukataza maovu.
6. Iymaan ziko katika daraja tofauti. Inaongezeka katika kumtii Allaah (سبحانه وتعالى) na inapunguka katika kumuasi Allaah (سبحانه وتعالى).
7. Muumin ni yule anayekataza maovu na asipoweza achukie kwa moyo wake au sivyo atakuwa katika hatari ya kupokutoka, kupata adhabu na kutokukubaliwa du'aa yake. [Hadiyth: ((**Naapa kwa Ambaye nafsi yangu imo mikononi Mwake, hakika mtaamrishana ma'aruwf** [Uislamu, wema] **na mtakatazana munkari** [maovu], **au Allaah Atakuleteeni adhabu, kisha mtamuomba wala Hatokuitikieni**)).²³
8. Baadhi ya Ma'ulamaa wameona kwamba lau ingelikuwa fardhi za Kiislamu ni sita, basi ya sita yake ingelikuwa ni kuamrishana mema na kukatazana maovu.

²³ At-Tirmidhiy na amesema: Hadiyth Hasan.

Hadiyth Ya 18

Alama Za Mnafiki Ni Tatu: Uongo, Kutokutimiza Ahadi, Kufanya Khiyana

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنْ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ)) متفق عليه . وفي رواية: ((وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Alama za mnafiki ni tatu: anapozungumza husema uongo, anapotoa ahadi hukhalifu (hatimizi), na anapoaminiwa hufanya khiyana**))²⁴. Na katika riwaaya nyingine: ((**Hata akifunga na akiswali na akidai kuwa yeye ni Muislamu**))²⁵.

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Unafiki ni miongoni mwa maradhi ya moyo ya hatari yanayokemewa sana katika Uislamu. [Al-Maaidah 5: 52, Al-Anfaal 8: 49, Al-Hajj 22: 53].
2. Sifa tatu hizo ni sifa mashuhuri miongoni mwa sifa za wanafiki. [An-Nisaa 4: 143, Al-Baqarah 2: 8-15] Lakini hizo sio zote zinazowahusu, bali wanazo sifa mbaya zaidi ya hizo.
3. Mwenye kuwa na sifa zote tatu hizo ajitambue kuwa ni mnafiki.
4. Kukimbilia kujirekebisha pindi Muislamu anapotambua kuwa ana sifa mojawapo kabla ya kumiliki sifa zote tatu.
5. Uislamu unafunza sifa njema za ukweli, kutimiza ahadi na uaminifu. [An-Nisaa 4: 58, An-Nahl 16: 91]. Nazo ni miongoni mwa sifa za watakaopata Pepo ya Al-Firdaws [Al-Muuminuwn 23: 8]. Na pia:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾

²⁴ Al-Bukhaariy na Muslim.

²⁵ Al-Bukhaariy na Muslim.

((Na wale ambao wanachunga amana zao na ahadi [maagano yao])).²⁶

6. Mtu anaweza kudhaniya kuwa ni Muislamu wa kweli kwa sababu ya utekelezaji wake wa 'Ibaadah, kumbe ni mnafiki.

²⁶ Al-Ma'aarij (70: 32)

Hadiyth Ya 19

Dhulma Irudishwe Duniani Kabla Ya Malipo Ya 'Amali Aakhirah

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنْ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله وسلم) قَالَ: ((مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ مِنْ أَخِيهِ مِنْ عَرْضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدَرٍ مَظْلَمَتِهِ. وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِهِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ)) رواه البخاري

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Aliyekuwa na kitu cha dhulma cha nduguye kutokana na kumvunjia heshima au kitu chochote, basi amuombe amhalalishie leo kabla haijafika siku ambayo hakutakuwa na dinari wala dirham. Ikiwa ana 'amali njema, basi zitachukuliwa kwa kadiri ya alichodhulumiwa. Na ikiwa hana, basi zitachukuliwa dhambi za aliyemdhulumu abebeshwe**)).²⁷

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Tahadharisho la kumtendea mtu dhulma, kwani dhulma ni viza (giza) Siku ya Qiyaamah. [Hadiyth: ((**Ogopeni dhuluma, kwani dhuluma ni viza Siku ya Qiyaamah**)).²⁸ Na dhalimu ana adhabu kali Aakhirah. [Al-'Araaf 7: 41, Maryam 19: 72, Ghaafir 40: 52].
2. Allaah Ameharamisha dhulma na kutahadharisha. [Hadiyth: ((**Enyi waja Wangu! Mimi Nimejiharamishia dhuluma juu ya Nafsi Yangu na Nikaifanya ni haramu baina yenu, basi msidhulumiane**)).²⁹
3. Kuwekeana heshima ni katika mambo makuu yanayohimizwa katika Uislamu.
4. Kutahadhari kuchuma ya haramu kwa kudhulumu watu kula mali zao bila ya haki. [Al-Baqarah 2: 188, An-Nisaa 4: 29,161].

²⁷ Al-Bukhaariy.

²⁸ Muslim.

²⁹ Muslim.

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْخُلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ

أَمْوَالِ النَّاسِ بِإِلَافٍ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

((Wala msiliane mali zenu kwa batili na kuzipeleka kwa mahakimu ili mpate kula sehemu ya mali ya watu kwa dhambi, na hali mnajua)).³⁰

5. Dhulma inaharibu ‘amali njema, kwani tajiri anayedhulumu atakuwa masikini Siku ya Qiyaamah, na masikini aliyedhulumiwa atakuwa tajiri Siku ya Qiyaamah. [Hadiyth: **((Je, mnamjua mufлис?))** **Wakasema** [watu]: **“Mufлис kwetu sisi ni yule miongoni mwetu asiyekuwa na dirhamu [pesa] wala vyenye kumnufaisha yeye hapa duniani.” Akasema** (صلى الله عليه وآله وسلم) **((Hakika mufليس katika Ummah wangu ni yule atakayekuja Siku ya Qiyaamah na Swalaah, Swawm na Zakaah, lakini amemtusi huyu, amemsingizia huyu mwingine kuwa amezini, amekula mali ya huyu, amemwaga damu ya mwingine na kumpiga mwengine. Thawabu zake zitapatiwa huyu na yule mpaka zimalizike. Na zinapokwisha basi madhambi ya hao [aliowadhulumu] atabandikwa nayo, kisha aingizwe Motoni)).³¹**
6. Kuharakiza kulipa dhulma duniani wakati fursa bado ipo kabla ya kufikia mauti.
7. Anayedhulumiwa avute subira kwa kutegemea malipo mema ya aliyemdhulumu na kuondoshewa madhambi yake.

³⁰ Al-Baqarah (2: 188).

³¹ Muslim.

Hadiyth Ya 20 Waumini Ni Kama Jengo Hutiliana Nguvu

عَنْ أَبِي مُوسَى (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم): ((الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ
كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا)) وَشَبَّكَ أَصَابِعَهُ - متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Abu Muwsa (رضي الله عنه) kwamba Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((**Muumin kwa Muumin mwenziwe ni kama jengo, baadhi yake hutilia nguvu baadhi nyingine**)). Akaviumanisha vidole vyake.³²

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Waumini wa kweli ni wenye kuungana katika kila jambo lao.

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾

((**Na Waumini wanaume na Waumini wanawake ni marafiki wao kwa wao...**)).³³

2. Waumini ni ndugu, hivyo inawapasa kutilia nguvu umoja wao. [Aal 'Imraan 3: 200].
3. Umoja unatia nguvu kama jengo linavyokuwa imara, na hakuna faida kutengana, kwani jengo halitokuwa na faida pindi linapokosa kushikana. [Aww-Swaff 61: 4].
4. Umoja unasababisha mapenzi baina ya Waislamu na kupendeleana kheri za kila aina. [Rejea Hadiyth namba 21, 22, 80].
5. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) ni mwalimu bora kabisa kwa kutoa mifano mizuri ya hikma na busara katika kuonyesha au kuelezea jambo. [Al-Ahzaab 33: 21].
6. Ni mbinu nzuri ya Da'wah au ufundishaji kwa Daa'iyyah au mwalimu kwa kuonyesha kitu kwa vitendo. Na kufanya hivyo kunamfanya msikilizaji kuelewa na kufahamu zaidi.

³² Al-Bukhaari na Muslim.

³³ At-Tawbah (9: 71).

